

Aliisa Jussila

OMAKUSTANNEKIRJAN
SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Viestinnän koulutusohjelma
2015

OMAKUSTANNEKIRJAN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Jussila, Aliisa
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Viestinnän koulutusohjelma
Kesäkuu 2015
Ohjaaja: Merimaa, Henry
Sivumäärä: 25
Liitteitä: 3

Asiasanat: painotuotteen suunnittelu, julkaisu, graafinen suunnittelu, taitto

---

Opinnäytetyön aiheena oli taittaa asiakastyönä Kootut Jämät -pakinakirja. Raportissa esitellään alussa asiakkaat, Ari Jussila ja Pekka Kiviharju eli huumorikaksikko Iso-Ahjo ja Halla-Vei, sekä heidän tavoitteensa tälle kirjalle.

Tavoitteena oli suunnitella humoristiselle kirjalle sopiva ulkoasu ja graafinen ilme yhdessä asiakkaiden kanssa. Opinnäytetyöraportissa käydään läpi pakinakirjan suunnitteluprosessin, taiton, typografian ja kuvituksen sekä lopulta painovalmiin PDF-tiedoston valmistuksen. Lisäksi selvitän tehdyt muutokset verrattuna aiempiin kirjoihin.

Raportissa käydään läpi kirjaan vaikuttaneita valintoja muun muassa ulkoasun ja luettavuuden suhteen. Näihin valintoihin vaikutti pääosassa budjetti sekä asiakkaiden omat näkemykset ja ideat.

DESIGNING AND PRODUCING A SELF-PUBLISHED BOOK

Jussila, Aliisa

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Media and Communication

May 2015

Supervisor: Merimaa, Henry

Number of pages: 25

Appendices: 3

Keywords: designing print publication, publication, graphic design, layout

---

The purpose of the thesis was to design a layout for the causerie collection Kootut Jämät. First the clients, Ari Jussila and Pekka Kiviharju, i.e. the comedy duo Iso-Ahjo and Halla-Vei are presented as well as their goals for this book and the changes made to it in comparison to previous books.

The goal was to design a layout and graphical outlook suitable for a humoristic book together with the client. The design process, layout, typography and illustration of the book as well as the preparation of a print-ready PDF file are presented in the thesis report.

The thesis report discusses choices that affected the book for the part of layout and readability, among others. These choices were mainly influenced by the budget, vision and ideas of the client.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TOIMEKSIANTAJAT	5
	2.1 Toimeksiantajien tavoitteet kirjalle	6
	2.2 Yhteistyö	6
3	MATERIAALI	6
4	RAKENNE.....	7
	4.1 Taittopohja	7
5	TYPOGRAFIA.....	9
	5.1 Tekstin luettavuus	10
	5.2 Toimiva typografia	11
	5.3 Typografia Kootut Jämät –kirjassa	12
6	KUVITUS	16
	6.1 Kannet	16
	6.2 Valokuvat.....	18
7	PAINOVALMIIN PDF:N VALMISTUS	19
8	LOPUKSI.....	20
	LÄHTEET.....	22
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Entuudestaan minulle tutut asiakkaat olivat ilmeisen tyytyväisiä työhöni loppuvuonna 2013 valmistuneen Kootut Pohjat –kirjan taittamisessa, joten he pyysivät minua mukaan uuteen ja näillä näkymin viimeiseen kirjaprojektiinsa. Uuden kirjan Kootut Jämät –nimi viittaa vihoviimeisiin jämiin mitä irtoaa.

Toimeksianto tuli juuri sopivana hetkenä, joten päätin valita sen opinnäytetyökseni. Kirjaprojekti on minusta mielenkiintoinen ja mielekäs sen monipuolisuuden takia. Tehtäväni oli taittamisen lisäksi suunnitella grafiikkaa, kuten vitsien pohjagrafiikka, sekä ottaa hahmoista valokuvia, joita käytettiin runsaammin kuin aiemmissa kirjoissa, muun muassa sisäkansien lisäksi kirjan sisäsivuilla.

Päätimme käyttää samaa taittopohjaa kuin Kootut Pohjat –kirjassa, mutta edellisestä projektista viisastuneena muokkasin pohjaa hieman edistämään luettavuutta ja tuomaan lisää selkeyttä ulkoasuun.

Tarkastelen opinnäytetyössäni miten omakustanteisuus näkyy kirjassa, sekä mitä muutoksia ja parannuksia teimme verrattuna aiempaan kirjaan.

2 TOIMEKSIANTAJAT

Asiakkaani, Ari Jussila ja Pekka Kiviharju ovat huumorikaksikoksi nimitettyjä ja ovat kirjoittaneet jo vuosikymmeniä pakinoita muutamiin satakuntalaisiin paikallislehtiin. He esiintyvät alter egoinaan eli Iso-Ahjona ja Halla-Veinä, jotka voidaan tilata vetämään show-keikkoja ja juontoja juhliin ja tilaisuuksiin Satakunnan alueella. Tämän lisäksi he ovat tehneet muun muassa muutaman levyn musiikkia, videoineet sketsejä ja juontaneet radio-ohjelmaa. Lisäksi repertuaariin kuuluu joukko muita erilaisia hahmoja, jotka esiintyvät myös livekeikoilla: muun muassa hevimuusikot Ana ja Pena sekä luontoaktivisti Mortti Wuorio. Toimeksiantajani ovat tehneet omakustanteena jo aiemmin kolme kirjaa, ja loppuvuodesta 2013 taitoin niistä viimeisim-

män, eli Kootut Pohjat –kirjan. Kaikki pakinakirjat koostuvat pakinoista, vitseistä, aforismeista, sarjakuvista ja kuvista alter ego –hahmoista.

2.1 Toimeksiantajien tavoitteet kirjalle

Koska asiakkaat ovat tehneet pakinakirjoja ”fiiliksellä” ja suurta tuottavuutta tavoittelematta, heillä oli tietysti täysin vapaat kädet päättää ulkoasu ja sisältö. Esimerkiksi kansien ei tarvinnut olla myyvät ja huomiota herättävät, sillä kirjaa myytäisiin lähinnä keikoilla ja tapahtumissa.

Ideana heidän viimeisen kirjalle oli surutyö pilke silmäkulmassa. Esimerkiksi kansista he toivoivat mustavalkoiset ja pitsireunaiset, sekä niiden yhdeksi olennaiseksi osaksi kuvituksen vanhasta kuvaputkitelevisiosta, jonka ruudussa lukee teksti ”The End”. Jäähyväiset ja muun muassa rahojen loppuminen näkyy läpi kirjan. Asiakkaat totesivat itseironian olevan vahva olennainen asia heidän huumorissaan.

2.2 Yhteistyö

Yhteistyö asiakkaan kanssa oli tiivistä. Näimme toisiamme usein, ja muu viestiminen tapahtui puhelimen välityksellä sekä sähköpostitse. Työ puolestaan oli hyvin sujuvaa, koska heillä oli hyvin selkeä idea kirjaan ja ulkoasuun.

Sain taittajana hieman sananvaltaa muun muassa heiltä saadun materiaalin valikoimisessa, sekä käytettävimpien kuvien valitsemisessa. Esitin asiakkaalle layoutiin liittyviä ehdotuksia, jotka he joko hyväksyivät tai antoivat palautetta ja ehdotuksia. Kaiken kaikkiaan yhteistyö oli oikein mukavaa ja sujuvaa.

3 MATERIAALI

Toimeksiantajat olivat itse valikoineet 37 kappaletta pakinoita, joita ei aiemmissa kirjoissa käytetty. Lisäksi heillä oli valtava määrä vitsejä ja aforismeja. Pakinat oli

päätetty kulkevan aikajärjestyksessä; aiheet etenevät ajallisesti pääsääntöisesti juhanukseen ja lopulta joulukuun ja uuteen vuoteen.

Vitsejä, aforismeja ja sarjakuvia käytettiin keventämään tekstin paljoutta. Toimeksiantajat halusivat aiempia kirjoja vähemmän pitkiä tekstipätkiä ja enemmän kevyempää täytettä. Tästä syystä myös valokuvia käytettiin enemmän sisäsivuilla aiemmasta poiketen. Pyrimme vuorottelemaan pakinoiden ja muun materiaalin välillä, jottei lukemisesta tulisi puuduttavaa. Yleensä pakinan jälkeen tuli sivu, jossa oli yksi pystysuuntainen sarjakuva tai sivullinen aforismeja, jonka otsikkona oli esim. Jämä-tähti–ajatukset tai jämät pohjanoteeraukset.

Sijoitin vitsejä ja piirustuksia sopiviin tyhjiin tiloihin esim. pakinoiden loppuihin. Materiaali ei todellakaan loppunut kesken vaan päinvastoin, käyttämättä jäi paljon hyviä kaskuja. Asiakkaat antoivat vapaat kädet materiaalin käytössä, joten oli vaikeaa valita niin suuresta määrästä sopivimmat jutut kirjaan. Pyrin valitsemaan erilaisia vitsejä eri vuodenaikojä ja kohderyhmiä ajatellen. Myös vitsien pituudet vaikuttivat valintaan sillä pituudeltaan pitkät vitsit oli vaikea asetella vitsipohjalle.

4 RAKENNE

4.1 Taittopohja

Taittäminen on julkaisun ulkoasun eli layoutin luomista ja siinä ladotaan yhteen tekstiaineisto ja visuaaliset elementit. Hyvin sommiteltu työ on esteettinen kokonaisuus, joka ilmentää tasapainoa ja liikettä.

Käytin taittämisessä Adobe Indesign –ohjelmaa, joka on tarkoitettu sivumäärältään laajempien julkaisujen tekemiseen. Taittopohjaan määritellään sivun koko, marginaalit, arvioitu sivumäärä, sivunumeroiden paikat ja leikkausvarat. Sivun kooksi valittiin A5, eli 148x210 mm, kuten aiemmissa kirjoissa. Taloudellisinta ja suosituinta on käyttää ISO-standardin kokoja (Koskinen 2001, 62). Koska kyseessä oli omakustanne, asiakkaani valitsivat koon sen taloudellisuuden takia. Kirjan pituuden ja leveyden

muuttaminen luovista syistä ei tullut siis kyseeseen. Kirjan erikoinen muoto voi myös vaikuttaa luettavuuteen negatiivisesti.

Taittopohja toimii kehyksenä suunnittelulle. Taittopohjalla tarkoitetaan sivun aktiivisen tilan jakavaa apuruudukkoa eli gridiä, joka muodostuu pysty- ja vaakasuorista apuviivoista. Apuviivat auttavat sivun rakenteen ja järjestyksen ylläpitämisessä sekä tiedon järjestämisessä lukijalle. Käyttämällä apuviivoja monisivuiseen julkaisuun voidaan luoda kirjan alusta loppuun säilyvä yhtenäisyys (Landa, Gonnella & Brower 2007, 217).

Käytin aiemman kirjan taittopohjaa, koska pakinoiden pituus on melkein sama, jolloin yksi pakina on helppo sijoittaa yhdelle aukeamalle. Käytin yksinkertaista asettelumallia eli ainoastaan yhtä palstaa ja marginaaleja. Yhden palstan käyttö saattaa luoda jäykän vaikutelman, koska sommitteluvaihtoehtoja on vähän (Lyytikäinen, Riikonen 1995, 21). Koska ulkoasu tehdään enemmän tekstin ehdoilla, paras vaihtoehto lyhyihin pakinoihin oli yksipalstainen asettelumalli.

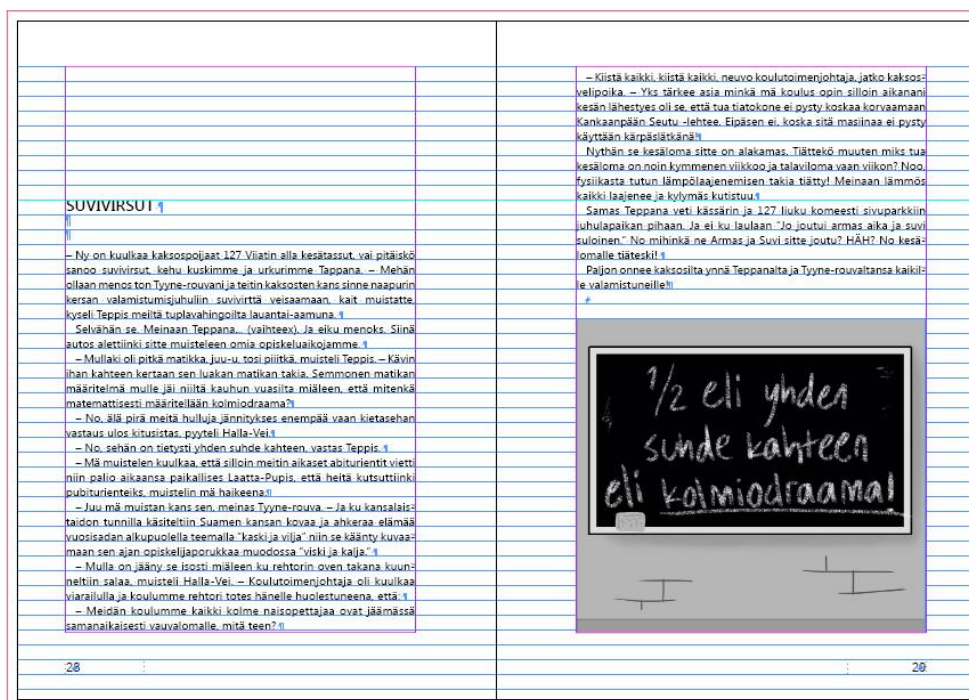
Marginaalilla tarkoitetaan painotuotteen reunoille jäävää tyhjää tilaa. Useasivuisen julkaisun selän puoleinen marginaali tulee tehdä suuremmaksi, koska sidonnan tai liimauksen takia sivut eivät avaudu täysin suoriksi. Koska liimasidonta on taloudellinen sidontatapa, asiakkaat halusivat käyttää sitä niin aiemmissa kirjoissaan kuin Kootut Jämät –kirjassa. Jouduin ottamaan tämän siis huomioon marginaaleja päättäessäni. Alamarginaaliin on jätettävä eniten tilaa, jotta sivuista tulee ryhdikkään näköiset. Edellisen kirjan marginaalit jäivät liian pieniksi, jolloin joidenkin sarjakuvien reunat jäivät aukeaman sisäreunaan piiloon ja peukalotilaa oli hieman liian vähän. Suurensin siis kirjan sisämarginaalia noin sentillä ja ulkomarginaalia kahdella millillä niin, että sisämarginaalista tuli 2,5 cm ja ulkomarginaalista 1,6 cm leveä.

Painotuotteen sivumäärään vaikuttaa sisällön lisäksi sidontatapa. Sivujen toisiinsa yhdistäminen sitomalla tai liimaamalla vaatii neljällä jaollisen sivumäärän. Pidin siis tämän mielessä aina, kun sivuja lisättiin.

Koska tekstiä oli paljon, helpotin taittamistani käyttämällä gridejä eli apuviivoja taitossa (Kuva 1). Gridin suunnittelu on osa graafisen suunnittelun ja taiton prosessia.

Niiden käyttö takaa jatkuvan yhtäläisyyden sivuissa, ja ne auttavat taittajaa jakamaan ja järjestelemään sivuja ja sisältöä nopeasti ja tarkasti (Ambrose, Harris 2011, 33). Varsinkin pitkien tekstipainotteisten julkaisujen teossa gridit ovat erittäin kätevä käyttöä.

Kuva 1. Gridit taittopohjassa.

Kappaletyyliä määrittely helpottaa taittamista suunnattomasti. Kappaletyyleillä määritellään muun muassa otsikoiden ja leipätekstien ominaisuudet; mm. kirjaintyyppit, sananvälit ja rivivälit. Tämän tein vasta fonttien valinnan jälkeen.

5 TYPOGRAFIA

Typografia on tekstin ja kirjainten asettelua ja väritystä tekstin visuaalisen ilmeen suunnittelussa. Hyvä typografia on ensisijaisesti helposti luettavaa ja esteettistä. Kontrastia, eli vaihtelua typografiaan luodaan eri keinoilla, kuten koon, muodon, vahvuuden ja värin muutoksilla. (Itkonen 2007, 60.)

Tarvittaessa typografian avulla voidaan nostattaa voimakkaita tunteita, luoda mielikuvia ja välittää tietynlaista tunnelmaa. Asiallisuudesta ja lujuudesta voidaan viestiä esimerkiksi mustan ja päätteellisen fontin käytöllä valkoisella taustalla. Värikäs käsikirjoitettu teksti tekee sisältöön hauskaa, huoletonta ja kepeää tunnelmaa. (Ambrose, Harris 2011, 55-68.)

Usein kirjaintyypeihin liitetään persoonallisia tunnuspiirteitä. Jotkin fontit ovat mielestämme käskeviä, toiset taas leikkisiä. (Ambrose, Harris 2011, 78.) Esimerkiksi pyöreää Comic Sans –fonttia käyttävät yleensä opettajat ala-asteikäisille oppilaille jaettavissa tiedotteissa, koska sitä on lasten silmissä helppo ja mukava lukea ja se viestii tietynlaista lapsekkuutta ja leikkisyyttä.

5.1 Tekstin luettavuus

Yleinen käsitys on, että päätteelliset fontit, esim. Times, ovat luettavuudeltaan parempia kuin päätteettömät fontit, kuten Helvetica. Mikäli lukunopeus halutaan maksimoida, ovat päätteelliset fontit oiva valinta. Miellyttävän lukemisen kannalta päätteettömien kirjainlajien käyttö on suotavaa. (Brusila 2002, 132-136.) Näiden oletusten perusteella voitaisiin valita humoristisen kirjan leipätekstin fontiksi päätteettömän kirjainlaji.

Tekstin selkeät rakenteelliset seikat vaikuttavat osaltaan luettavuuteen. Tällaisia ovat mm. fontin koko, sanaväli, rivin pituus, riviväli, palstan väli sekä näiden keskinäinen suhde toisiinsa. (Koskinen 2001, 74.)

Luettaessa silmä on tottunut seuraamaan tekstiriviä hyppäyksittäin ja hahmottaa kerrallaan 5-10 kirjainta. Ihanteellinen rivin pituus on 55-60 merkkiä, jolloin suomenkielisen tasapalstaisen tekstin sanavälit ovat tasaiset ja siistit. (Itkonen 2007,70.)

Tyhjä tila on taidolla ja harkitusti käytettynä yhtä tärkeä muuttuja kuin kaikki muutkin julkaisun elementit. Se kehystää tekstiä, ohjaa katsetta, jäsentelelee sisältöä, keventää ulkoasua ja antaa lukijan katseelle tilaisuuden levätä. Hyvin suunniteltu julkaisu

ei ole tekstillä täytetty ahtaaksi. Usein tyhjä tila on parempi vaihtoehto viivoille ja kehyksille, joita käytetään erottavina linjoina.

5.2 Toimiva typografia

Aikaa kannattaa käyttää erityisesti kirjan kannen typografian suunnitteluun, sillä se kiinnittää ensimmäisenä kuluttajan huomion ja vaikuttaa osaltaan ostopäätökseen. Tyylikäs ja taidokas typografia vaikuttaa julkaisun uskottavuuteen. Typografian avulla painotuotteen henki ja ilme saadaan sille ominaiseksi.

Erityisesti kirjatypografiassa on syytä välttää suuria kokomuutoksia. Kahden pisteen ero leipätekstin ja väliotsikon välillä on riittävä. Koko luvun otsikon kooksi riittäisi 4-8 pistettä suurempi kuin leipäteksti. Lihavointi voi olla riittävä korostuskeino lisäämättä kokoa. Sitä tulisi kuitenkin käyttää harkitusti varsinkin pitkän tekstin keskellä, sillä se haittaa luettavuutta. Ylipäätään lukeminen on helpompaa, kun erilaiset visuaaliset tekijät pysyvät vakiona. Toisaalta pieni vaihtelu tekstissä koetaan miellyttäväksi. (Brusila 2002, 138; Itkonen 2007, 77)

Liian monen erilaisen fontin käyttö johtaa sekavaan ulkoasuun. Yhdessä julkaisussa on hyvä käyttää enintään vai muutamaa erilaista fonttityyppiä tai –perhettä, esimerkiksi yksi otsikoita varten, toinen ingressiä ja kolmas leipätekstiä varten. Lisäksi kuvateksteihin, nostoihin tai korostuksiin voi valita oman fonttinsa, sillä näitä on yleensä julkaisuissa vähemmän.

Hauskuutta ja hulluttelua kirjaan voidaan luoda kuvituksella ja väreillä, mutta myös fonttivalinnoilla päästään pitkälle. Liialliset kikkailut ovat vaaraksi etenkin informatiivisissa tekstisisällöissä, kun tarpeellisen tiedon löytäminen julkaisusta vaikeutuu. Kevyemmissä julkaisuissa typografian kanssa saa olla luova eikä ilmeen tarvitse olla vakava.

5.3 Typografia Kootut Jämät –kirjassa

Aiemmassa kirjaprojektissa vertailimme asiakkaiden kanssa päätteellisiä eli antiikva-fontteja ja päätteettömiä eli groteskifontteja leipätekstiksi. Silloin asiakkaat valitsivat kirjasimeksi kirjan ilmeeseen sopivan Kalinga-fontin, koska kahdessa aiemmassa kirjassa käytettiin myös groteskia kirjasinta, ja heidän mielestään yksinkertainen ja kepeämpi fontti sopi humoristisen kirjan leipätekstiksi.

Koska Kootut Pohjat –kirjan Kalinga-fontti oli pari pistettä liian iso, päätimme valita Kootut Jämät –kirjaan täysin uuden leipätekstifontin joka näyttää hyvältä hieman pienemmässä koossa. Valitsin kolme toimivaa fonttia, joista asiakkaat valitsivat parhaimman: groteskifontit Microsoft Sans (Kuva 2) ja Segoe UI (Kuva 3) sekä antiikvafontti Minion Pro (Kuva 4).

Groteski leipäteksti: Microsoft Sans Serif, Regular

Kuva 2. Ensimmäinen ehdotus leipätekstiksi.

Groteski leipäteksti: Segoe UI, Regular

Kuva 3. Toinen ehdotus leipätekstiksi.

Antiikva leipäteksti: Minion Pro, Regular

Kuva 4. Kolmas ehdotus leipätekstiksi.

Vaikka päätteelliset fontit ovat nopealukuisempia ja käyttävät vähemmän painomustetta, ne vaikuttavat liian vakavilta ja raskailta paperilla, joten yhteisestä päätöksestä emme käyttäneet päätteellistä Minion Pro –fonttia.

Asiakkaat halusivat jatkaa groteskilla kirjasimella, joten he valitsivat mieluisimman fontin, Segoe UI:n, leipätekstiksi. Koska kirjan lukijakunta on pääosin keski-ikäistä, päätimme lopulta pienentää fonttia yhdellä pistellä, eli pistekokoon 10 jotta hyvä lukukokemus säilyy ja teksti on miellyttävää keski-ikäisen silmille.

Pakinoiden otsikoissa päätin käyttää samaa fonttia kuin leipätekstissä, koska liika kirjasimen vaihtelu luo epäjärjestelmällisen ja epäammattimaisen kuvan. Nostin lukujen otsikoiden pistekoon kokoon 14, eli neljä pistettä isomman kuin leipätekstin, koska suuria kokemuutoksia tulisi välttää. Lisäksi käytin kirjasimen puolilihavoitua tyyliä korostamaan otsikkoa (Kuva 5).

GROTESKI OTSIKKO: SEGOE UI, SEMIBOLD

Kuva 5. Otsikoiksi valittu fontti.

Koska kaikissa aiemmissa kirjoissa pakinoiden otsikoissa käytettiin versaaleja, emme nähneet syytä muuttaa käytäntöä, sillä niistä ei ollut visuaalista haittaa tekstille. Suuraakkosten käyttämistä kehoitetaan välttämään otsikoissa, sillä jossain tapauksissa ne vievät turhaa tilaa ja voi tehdä tekstistä vaikeasti luettavaa (Itkonen, 2007, 96.)

Halusin kannen pääotsikon ”Kootut Jämät” fontin näyttämään siltä kuin se olisi vedetty vapaalla kädellä, koska se toisi kansiin toivottua huumorin pilkettä suruteemaan. Löysin sopivia fontteja sivulta, josta saa ladata ilmaisia fontteja omaan käyttöönsä. Valitsin kolme erilaista fonttia, jotka sopivat valkoisena mustalle taustalle. Tein sen jälkeen eri otsikoista vaihtoehtoja, joista asiakkaat saivat valita mieleisen.

Ensimmäisessä vaihtoehdossa käytin Brushed fontin kanssa groteskia fonttia, joka toi mielestäni sopivaa kontrastia otsikkoon (Kuva 6). Lisäkontrastia toi sana ”Kootut” versaalein ja ”jämät” gemenoin.

Kuva 6. Ensimmäinen ehdotus kannen pääotsikoksi.

Käytin samaa ideaa Art Brewery –fontilla (Kuva 7), joka näyttää hieman hienovaraisemmalta siveltimenvedolta kuin jäimäkkä Brushed-fontti. Karkea kaunokirjoitus näyttävää mielestäni mustaa taustaa vasten upealta ja sopivalta kanteen, joka on ikään kuin adressi viimeisille jäimille.

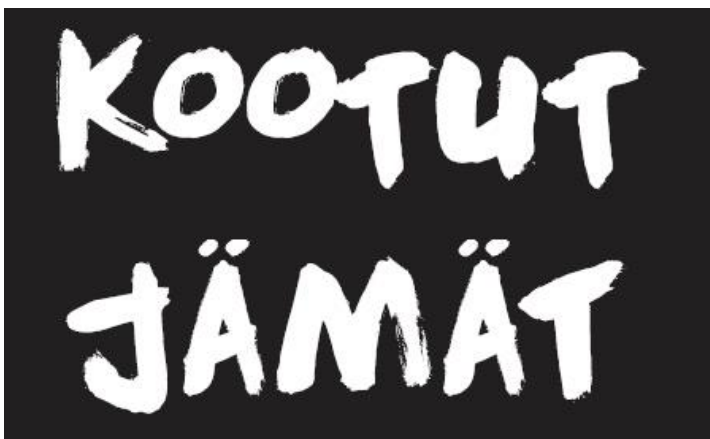
Kuva 7. Toinen ehdotus kannen pääotsikoksi.

Tein vielä samalla fontilla toisen kansiehdotuksen, jossa käytin Art Brewery –fonttia molemmissa sanoissa pienaakkosin (Kuva 8). Vaikka fontti näytti hienolta ja aiheeseen sopivalta, tässä muodossa se ei kuitenkaan toiminut sillä korkeat kirjaimet veivät liikaa tilaa kannesta.

Kuva 8. Kolmas ehdotus kannen pääotsikoksi.

Viimeisenä vaihtoehtona käytin DK Downward Fall –nimistä fonttia (Kuva 9). Valitsin sen koska sen koko oli sopiva ja kirjaimet epätasaiset ja vinossa; juuri sopivat huumorikirjalle. Paksut ja hieman sotkuiset kirjaimet sopivat yllättäen hyvin herkkiin pitsireunuksisiin kansiin.

Kuva 9. Neljäs ja valittu ehdotus kannen pääotsikoksi.

Asiakkaat valitsivat DK Downward Fall –kirjasimen kirjan otsikkofontiksi koska heidän mielestään se sopi kirjan komiikkaan ja se kevensi kansien mustavalkoista surutunnelmaa sopivasti. Koska kansiin tuli jonkin verran muutakin tekstiä, päätin valita niille hyvin yksinkertaisen groteskin fontin, ja päädyin hyvin yleiseen ja siis-

tiin Corbel-kirjasimeen. Kahden fontin käyttö kansissa on sopiva määrä, enempi olisi tehnyt kansista sekavammat ja epäsiistit.

6 KUVITUS

Kuvalla voi jakaa taiton osia erilleen ja selkeyttää näin luettavuutta ja auttaa jäsentämään kokonaisilmettä. Kuva on yleensä aihetta täydentävä ja tekstiä tehostava, ja siinä tulisi aina välittyä jokin tekstiin liittyvä viesti. Kuva lisää visuaalista tehoa. (Loiri & Juholin 1998, 53.)

Jos sivulla on enemmän kuin yksi kuva, on kuvien välillä oltava kokokontrastia. Samankokoiset kuvat kilpailevat keskenään huomiosta, jolloin lukijan silmä ei kohdistu kumpaankaan. (Arntson 2003, 131.)

6.1 Kannet

Kuten aiempien kirjojen kanssa, asiakkaat olivat päättäneet sisäsivujen olevan mustavalkoiset ja kansien värilliset; tämä oli edullisempi vaihtoehto kuin jos kaikki sivut olisivat värillisiä. Se myös tarkoitti sitä, että kansien kuviin oli panostettava erityisesti värimäärityksen kannalta, kun taas sisäsivujen kuvat vain muutettiin mustavalkoisiksi.

Aiempien kirjojen kannet ovat olleet värikkäät ja niissä on yleensä ollut kuvia ja tekstiä. Esimerkiksi edellisen Kootu Pohjat –kirjan kansissa oli ikään kuin kuvakaappaus sosiaalisesta mediasta, jossa Iso-Ahjo ja Halla-Vei ovat jakaneet itsestään kuvan jota muut käyttäjät kommentoivat (Kuva 10).

Kuva 10. Vuonna 2013 ilmestyneen Kootut Pohjat –kirjan etukansi.

Kansista voidaan saada valokuvien avulla houkuttelevat ja mielenkiintoiset, vaikka se ei ollut tärkeintä kansia suunniteltaessa. Koska viimeisen Kootut Jämät –kirjan teemana oli haikeuden hyvästien jättö, asiakkaat halusivat kansista mustavalkoiset ja ikään kuin surutyötä kuvastavat, tietysti huumorilla höystettynä (Liite 1).

Etukanteen haluttiin mustat pitsireunat, jotka tein Indesign-ohjelmalla samaan taittopohjaan palloja käyttäen. Lisäksi otsikon alle haluttiin vanha jalallinen kuvaputkitelevisio, jotka ovat korjattu hyvin kekseliäin keinoin. Tein yksinkertaisen televisionkin Indesignilla, ja sen ruutuun lisättiin mustavalkokuva Iso-Ahjon ja Halla-Vein uran alkuajoista, sillä kirja kuvastaa myös asiakkaiden uran 20-vuotista taivalta.

Asiakkaiden mielestä kansiin olisi hyvä lisätä etukannen mustavalkokuvan lisäksi yksi värikuva tuomaan hieman piristystä kansiin. Takakansi oli ainoa paikka johon sellainen olisi mahtunut, joten valitsimme yhdessä Ana ja Pena –hahmojen keikkakuvan. (Liite 2)

Asiakkaiden toiveesta takakannesta käännettiin värit niin että pohjasta tuli valkoinen ja pitsireunasta musta. Lisäksi sama kuvaputkitelevisio laitettiin myös takakanteen, mutta siihen lisättiin teksti ”The End of Jämät”.

6.2 Valokuvat

Pidimme asiakkaiden kanssa yhden kuvauspäivän, jonka aikana otin heistä eri kuvauspaikoissa kuvia. Heillä oli mukanaan eri hahmojen rekvisiitat, joten kun he olivat vaihtaneet asut päälleen, he omaksuivat hahmojen persoonat ja asettuivat suunnittelemiinsa tilanteisiin ja minä napsin heistä jatkuvasti kuvia. Jälkikäteen asiakkaat totesivat että oli helpompi olla kuvattavana kun omaksui hahmon käytöksen ja ikään kuin näytteli jatkuvasti, kuin että olisi paikoillaan ja odottaa kuvaajan ottavan kuvan. Tämä oli minustakin oikein hyvä keino, sillä kuvista tuli paljon aidomman näköisiä kun hahmot eivät poseeranneet kameralle jatkuvasti. Kuvia otettiin sekä kirjaa varten että tuleville Facebook-sivuille lisättäväksi.

Vaikka en ole ammattikuvaaja, oli hyvä, että sain itse ottaa lähes jokaisen kirjan kuvista. Silloin pystyin olemaan varma siitä, että niitä on tarpeeksi monta, joista valita paras ja sopivin sekä että niissä on tarpeeksi hyvä resoluutio painoa varten.

Kuvatessamme pidin koko ajan huolta että kuvissa oli tarpeeksi valaistusta. Jälkikäsitellyssä kuvia voi pimentää helposti, mutta valoisuutta on hankala lisätä jälkeensä. Pysin myös ottamaan sekä vaaka- että pystykuvia joka tilanteesta, sillä koskaan ei voi tietää kumpi sopii paremmin taittoon.

Etukannen sisäpuolelle tuli kolme kuvaa; yksi Iso-Ahjosta ja Halla-Veistä keikalla, yksi Mortti Wuoriosta pusikossa ja yksi Anasta ja Penasta keikkabussin vierellä (Liite 3). Kuten Arntson (2003, 131) toteaa, kuvien välillä on oltava kokontrastia, joten valitsin yhden kuvista suuremmaksi sivun ylälaitaan ja kaksi muuta vierekkäin sen alle. Asiakkaat halusivat kuvien olevan vähän vinossa ja toistensa päällä, eli ei ollenkaan siististi. Kolmen kuvan kanssa tämä oli hankalaa, varsinkin kun kuvatestit olivat pitkiä ja niitä oli vaikea sommitella hyvin sivulle, mutta olemme kaikki tyytyväisiä lopputulokseen.

Painovalmiin kuvan käsittelyssä on tehtävä visuaalisten säätöjen lisäksi painotekniset säädöt. Näitä ovat resoluution, sävyn- ja värintoiston säätö, roskien tai muiden epävirheellisyyksien poisto kuvasta, kontrastin ja valoisuuden säätö sekä väriprofiilin muuttaminen RGB-muodosta CMYK-muotoon painokelpoista materiaalia varten.

Korjasin valokuvien valkotasapainon kohdilleen ja tein värisävykorjailut kansien värikuviin sekä muutin sisäsivujen kuvat mustavalkoisiksi. Jotkin kuvat jouduin syväämään irti taustastaan, ja joitain kuvia muokkasin sopivammaksi taittoon. Esimerkiksi siirsin sivun 1 (Liite 3) yläreunan kuvan hahmot lähemmäs toisiaan, koska alkuperäisessä kuvassa heidän välillään oli liikaa tilaa. Näin sain hahmot suurempina sivulle. Lopuksi vaihdoin kaikkiin valokuviin oikean resoluution ja väriprofiilin.

Kun vuonna 2013 saimme Kootut Pohjat –kirjan vedokset, huomasin että jotkin kuvat olivat liian tummia, vaikka ne näyttivät tietokoneen näytöltä hyviltä. Painokone tekee kuvista usein tummempia kuin miltä ne näyttävät taittajan ruudulla, joten silloin vaalensin kuvia huomattavasti. Pyrin siis vaalentamaan ja kirkastamaan Kootut Jämät –kirjan kuvia hieman yli sopivan valoisuuden. Tähän ongelmaan voisi vaikuttaa esimerkiksi näytön kalibrointi, mutta tietokoneeni näyttö oli oikein kalibroitu, joten ongelma oli painossa.

7 PAINOVALMIIN PDF:N VALMISTUS

Asiakkaat olivat jo valmiiksi sopineet painamisesta RatMal-palvelun omistajan, Raimo Maljasen kanssa.

Taittoprosessin viimeinen vaihe on tehdä painovalmis PDF. Kuvien resoluution ja laadun on oltava 300 dpi, koska kyseessä on korkealaatuinen päällystetylle paperille painettava painotuote. Käytin valokuvien ja sarjakuvien tiedostoformaattina PSD:tä, sillä tein sillä kuvankäsittelyn ja PSD-formaatti säilyttää luodut kerrokset, joten niitä on helppo muokata jälkepäin.

Koska painokoneet käyttävät neliväritekniikkaa, tulisi vielä lopuksi tarkistaa, ettei taitossa ole RGB-kuvia. RGB-kuvat eivät todennäköisesti tule painon jälkeen toistumaan paperilla oikein, koska painokoneet eivät toista tämän väriprofiilin kuvia. CMYK-muotoisen kuvan väri-informaatio sisältää oman kanavan syaanille, magentalle, keltaiselle ja mustalle, ja painokoneet painavat ne siten oikein.

Vielä ennen julkaisun tallentamista PDF-tiedostoon, tulee tarkistaa, että kaikki on kunnossa taitossa Indesign-ohjelman Preflight-toiminnon avulla. Preflight analysoi taiton sisällön ja tarkistaa sen kelvollisuuden tulostamista tai painoa varten; esim. onko kaikissa kuvissa tarpeeksi resoluutiota ja oikea väriprofiili tai puuttuuko tiedostosta jonkun kuvan linkki oikeaan kansioon.

Maljanen pyysi minua lähettämään kannet ja sisäsivut hänelle erillisinä tiedostoina, sillä kannet painetaan eri paperille värillisenä. Tarkistin, että molemmissa tiedostoissa on kolmen millimetrin leikkuuvarat, sillä julkaisussa oli sivun reunaan asti jatkuvia kuvia. Näiden kuvien tulisi ylittää sivun varsinaiset rajat kolmen millin verran, jotta sivujen leikkausvaiheessa ei jäisi valkoisia reunoja leikkauksen mahdollisesti mennessä vinoon. Vaikka leikkuuvarat olivat mukana tiedostoissa, on leikkaus silti mennyt aivan vinoon joissakin aiemmista kirjoista, ja reunoilta näkyy hieman valkoista.

Teimme yhdessä asiakkaiden kanssa vielä viimeiset oikoluvut ja varmistukset että kaikki sivut olivat oikeilla paikoilla ja pakinat olivat oikeassa järjestyksessä. Varmistin vielä että molemmissa PDF-tiedostoissa, kansissa ja sisäsivuissa, oli mukana sekä leikkuuvarat että leikkuumerkit ja sen jälkeen lähetin tiedostot Maljaselle.

8 LOPUKSI

Vaikka omakustannekirjan huoliteltu ja näyttävä ulkoasu ei ollut asiakkaille pääasia, eikä edes prioriteetti, vaan keskinkertaisuus ikään kuin kuului asiaan, on taittajan ol-

tava huolellinen ja luotava viimeistellyn näköinen teos. Huolimaton työ ei vakuuta, eikä kiinnosta lukijaa. Tosin, viimeistely ulkonäkö riippuu myös painon laadusta.

Oli jälleen mielenkiintoista ja miellyttävää päästä tekemään omakustannekirjaa. Pysyin aikataulussa ja yhteydenpito asiakkaiden kanssa luonasi hyvin. Olen saanut lisää kokemusta ja taitoa kaikista projektin vaiheista valokuvien otosta taittamiseen. Työ sujui nopeasti ja vaivatta, koska taittopohja oli suunnilleen sama kuin aiemmassa kirjassa.

Mielestäni kirja on erittäin onnistunut. Siitä tuli täysin omanlaisensa huumoriteos, johon myös asiakkaat ovat tyytyväisiä. Otimme oppia edellisistä kirjoista ja pyrimme välttämään niissä tehdyt tahattomat virheet ja yritimme tehdä viimeisestä kirjasta parhaan.

LÄHTEET

Ambrose, G., Harris, P. 2011. The Fundamentals of Creative Design. AVA Publishing, Switzerland.

Arntson A. 2003. Graphic Design Basics. Clifton Park, New York: Thomson Delmar Learning.

Brusila, R. 2002. Typografia: kieltä vai visuaalisuutta. Porvoo. WSOY.

Itkonen, M. 2007. Typografian käsikirja. Jyväskylä. Gummerus.

Koskinen P. 2001. Hyvä painotuote. Helsinki: Infoviestintä Oy.

Landa R., Gonnella R. & Brower S. 2007. 2D, Visual Basics for the Designer. Clifton Park, New York: Thomson Delmar learning.

Loiri, P. & Juholin, E. 1998. Huom! Visuaalisen viestinnän käsikirja. Jyväskylä. Gummerus.

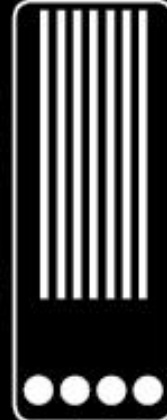
Lyytikäinen, K. & Riikonen, H. 1995. Painotuotteen suunnittelu. Gummerus.

Iso-Ahjo & Halla-Vei

KOOTUT JÄMÄT

Jälkijämät ruutukasvoina

VINLUKS

*Ei sisällä paljon mustaa huumoria.
Siitä on mustaa valkoisella.*

Mustavalko-tv-aika oli värikästä aikaa!

*Kriitikko Yukka Cactus: *****!
Tähän on täys vitsi koko kirja!*

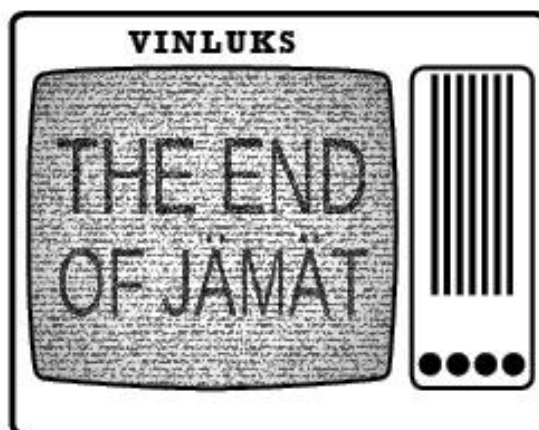
www.iso-halla.net

Löydät Iso-Ahjon ja Halla-Vein myös Facebookista!

Tää on takapuali, ass you see.

Ana ja Pena: viis minuuttia ennen lavalle nousua. Viimmeset jävät purkeista kurkkuun ja eiku *Rokn Roll Ool Nait Lonk elikkä hameet heiluun ja tennistossut taivasta kohti. (*Suom huom.)

Ny on jävät ja rahat niin loppu että melekein
jää tää kirjaki kesk

Kaikki miehet (etu)kannelle!

Iso-Ahjo ja Halla-Vei ensimmäisellä keikallansa tänä vuonna. Viimme vuonna oliki vähä hilijaseempaa. Siis vähä..

Mortti Wuorio on maastoutunu luannon helemaan ponkailemaan tipuliineja huomiota herättämättä. Tämänhetkinen saldo: naapurin Maija-rouva seitinohues aamutakis hakemas postia sekä griinarityttö asentamas linnunpönttö tarpeeks korkeella puuhun minihametta silmälläpitäen.

Anan ja Penan keikkabussin jarrut laahas, ja kumit ylikuumeni ja kärys yhtäaikaa. Pojat autto parhaan kykynsä mukaan fahrenheittien ja selssiusten nopeutettuun laskeamiseen laskien renkaiden päälle viilentävän suihkunsä.